

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BOZZOVICCA

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 116

18. junija 1944.

STREHA NAD GLAVO

Vprašanju obnove razdejane Evrope so nekatere vlade v emigraciji posvetile zelo mnogo pažnje. Posebno so se odlikovale tiste vlade, ki tudi v vseh drugih življenjskovažnih vprašanjih, niso držale križem rok. Vsak izgovor na politične in druge težkoče je pri vprašanju obnove v resnici ne samo depasiran, pač pa pravi zločin nasproti narodu v domovini, ki se bori ne samo za svoje golo življenje, pač pa tudi za zadnji grižljaj kruha in za poslednje sledove človeškega zdravja.

O vprašanju jugoslovanske uradne in zasebne obnovitvene aktivnosti danes še ni mogoče v celoti izreči nobene prave sodbe. Državna ustanova je poslovala v glavnem v Londonu in njeni napor in uspehi so jugoslovanski javnosti ostali v splošnem prikriti. Gotovo je samo eno, da o vsem tem delu nismo mogli pri vseh naporih zvedeti skoro ničesar. Na razna zborovanja in sestanke so razne vlade pač pošiljale razne delegacije, ki so verjetno merodajnim tudi sporočale, kako in kaj, ali s tem je bilo tudi vse opravljeno. Kakor na drugih popriških državnega življenja, se je tudi tu izkazala praznina tistega posvetovalnega telesa, ki bi moglo nuditi državnim oblastem potrebne strokovno-gospodarske elemente, ki so za tako zamotano in obširno delo, neobhodno potrebni. Čehi in Poljaki, pa tudi Francozi in Grki so v tem oziru čisto drugače postopali. Če človek kot gospodarstvenik-teoretik brska po podatkih, ki so jih uradno predlagale na merodajna mesta zastopstva posameznih emigrantskih vlad, dobi približno sliko o delu in naporih obnovitvenega dela in pri tem ne more odkriva precejšnje naše duhovno uboštvo in pomanjkanje čuta odgovornosti tistih, ki so še do včeraj imeli usodo jugoslovanske bodočnosti v svojih rokah.

V resnici menda ni treba biti ravno genialen človek, da se ugane, ali bo zakrpal čevlje kovač in ali naj mašo bere organist. Gospodarsko šolanih ljudi imamo tudi v tujini več, kakor pa se splošno misli. Tudi praktičnih gospodarstvenikov nam ne manjka, ali so gospodarstveniki, tako teoretiki kakor praktiki hitro našli mesta za pomoč domovini v tistih delih državnega življenja, kjer njihovo gospodarsko znanje ni prihajalo do izraza, ali pa je bilo potrebno samo kot pomožno sredstvo za učinkovitejšo izrabo fizičnih in umskih sil. Ko so ustanavljali obnovo se nihče ni potrudil, da bi jih poiskal in tudi našel. Pri nas je že taka navada, da radi šušmarimo, pa smo šušmarili tudi na tem poprišču. Glede zasedbe pri

obnovitvenih delih v Egiptu smelo lahko trdimo, da so uradna mesta zasedli ljudje, ki kljub svoji dobri volji ne morejo mnogo koristiti, enostavno zato, ker jim je gospodarsko življenje v celoti, še bolj pa v podrobnostih — španska vas.

Pri tem je nekaj čudnega in za zahodno evropsko mišljenje nepojmljivega. Če bi n.pr. minister za socialno skrbstvo postavil za upravnika državne bolnišnice profesorja matematike, bi se mu celo v zadnji vasi smejali, če bi vojni minister za poveljnika mornarice postavil živinozdravnika, ki ni bil nikoli vojak, bi verjetno tudi ne bilo drugače. Da pa na vodilno mesto obnove postaviš nestrokovnjaka, je kar samo ob sebi umevna zadeva. Pri vsej skrbi in vnemi se bodo bolniki, ki jih bo zdravil profesor matematike seveda nujno selili med nebeške krilatce, mornarica pod poveljstvom vestnega in pridnega živinozdravnika pa se najbrže tudi ne bo posebno proslavila. V Jugoslaviji smo večkrat mislili, da s tisočumetnjakarji lahko vse opravimo, pa smo se hudo zmotili. Današnje moderno življenje, je življenje strokovnjakov. Narodno gospodarstvo pa je danes tako zelo zamotana in obširna znanost, da je vsako šušmarjenje neodpustljivi greh. Gotovo imamo tudi med drugimi javnimi delavci vse polno odličnih gospodarstvenikov-amaterjev, ki so gospodarsko utripanje opazovali od blizu in se sijajno obnesli s svojimi vzori in s svojimi nasveti. Saj imamo nekaj podobnega tudi na drugih področjih človeškega udejstvovanja. Ali vsi ti ljudje so ves svoj prosti čas in vse svoje umske sposobnosti prenašali na delo, s katerim so bili tudi poklicno povezani. Pri tem v prvi vrsti mislimo na pravnike, ki imajo poleg tega tudi še več ali manj solidno narodno-gospodarsko-teoretično podlago. Za določene narodno-gospodarske probleme so n.pr. dobri odvetniki, ki žive v sredi gospodarskega snovanja, naravnost neobhodno potrebni — ne samo kot svetovalci — pač pa kot izvedenci. Nekateri narodno-gospodarske delavnosti poznata n.pr. naš podeželski učitelj in duhovnik do najmanjših podrobnosti, pa naj bodo to čisto agrarna, združna ali kreditna vprašanja.

Res je, da v obnovo ne spadajo samo čista gospodarska vprašanja, pač pa cela vrsta drugih repatriacijskih, sanitarnih, prevoznih, distribucijskih in drugih nalog, ali na čelo spada vsekakor gospodarstvenik, ker je vprašanje obnove v celoti eminentno narodno-gospodarsko vprašanje, ki ne rešuje življenjskosti naroda samo za jutri, pač pa za dolgo

dobo narodove bodočnosti. Po našem mnenju spada na to mesto človek bogatih izkušenj, širokega in globokega pogleda, ki pozna sedanje stanje v domovini, vsaj po občutku, če ga že ne more verificirati na licu mesta. Takega gradbenega mojstra bodočega jugoslovanskega narodnega gospodarstva bi morala poslati domovina. Poiščite, mogoče je tudi v Italiji kje kaka taka osebnost! Ne sprašujte pa pri tem po strankarski pripadnosti, po ideoloških opredeljenostih, niti po sorodstvu in zvezah z današnjimi ali jutrišnjimi nosilci državne oblasti. Obnovitveno delo ne more in ne sme biti monopol kakršne koli stranke in kakršnega koli gibanja. Obnovitveno delo je ravno tako delo kakor delo osvobodjenja. Tu vsedrjavna dolžnost veže prav vse današnje in jutrišnje državljane Jugoslavije. Teh načel so se držale vse zavezniške vlade in ta načela morajo obveljati tudi za nas. Obveljala pa bodo le, če se vsi zavedamo polne odgovornosti pred današnjimi in pred bodočimi pokolenji domovine.

Še nekaj. V duhu federativne bodoče ureditve je neobhodno potrebno, da se državna obnova že sedaj razdeli na tri samostojne odseke. Slovenci naj skrbijo za slovensko obnovo, Srbi za srbsko, Hrvatje za hrvaško. Vsak zase najbolj poznajo potrebe lastne zemlje in lastnega naroda. S tem bodo odpadli tudi vsi morebitni sedanji in bodoči očitki. V duhu federacije bodo znali vsak zase postaviti temelje, na katerih bodo v prenovljeni državi gradili svoja bodoča gospodarska snovanja. Za zgraditev teh temeljev je potrebno sistematično, metodično organizacijsko delo in predvsem je potrebno sodelovanje vseh in vsakogar pod strokovnjaškim vodstvom šolanega in obenem praktičnega gospodarstvenika. Ta vprašanja ni mogoče reševati po šablonah okorelega upravnega aparata, pač pa jih je treba reševati v duhu gibčnosti resničnega življenja. Ta vprašanja pač ne more reševati bivši minister, kateremu je uradnik predložil načrt za motorizacijsko obdelavo zemlje in mu pripomnil, da pomeni motorizacija popolno revolucijo naše povojne kmetijske delavnosti, pa ga je bivši minister zavrnil: "Zaboga, nemojte! Kakva revolucija, ne želim nikakve revolucije!" Neka druga "veličina" smatra "strokovnjaško", da bi Jugoslavija rabila po vojni 600 traktorjev za obdelavo jugoslovanske zemlje... V resnici pa jih je samo Slovenija pod Jugoslavijo imela registriranih — pri izredno skromni motorizirani obdelavi — 287 leta 1940. Če bi bila gospodarska struktura po vsej Jugoslaviji takšna, kakršna je v Sloveniji in če bi vojni dogodki prav nič ne vplivali na potrebno stanje goveje živine in konj kot vprežne obdelovalne sile naših kmetij, potem bi za vso Jugoslavijo rabili najmanj 3000 traktorjev. Če pa cenimo, da bo vsaj 50% vprežne živine moral nadomestiti traktor, potem bo ta številka še znatno, znatno večja. Žalostno je, da imamo nekaj odgovornih ljudi, ki so prepričani, da državi in narodu lahko koristijo tudi s hišnimi številkami...

Državno obnovitveno delo prihaja vsekakor v novo fazo delavnosti s spremembo celotnega notranjepolitičnega ustroja. Naj se ta ustroj razvija kakor koli, je potrebno, da tisti, ki bodo v bodoče opravljali z usodo Jugoslavije, krepko zavijajo rokave in velik del svoje delavnosti posvetijo temu problemu. Že danes opozarjamo bodoče slovensko zastopstvo, pa naj bo že kakršno koli in v kakršni koli formaciji,

da temu vprašanju posveti vse svoje sile. Po begunskih taboriščih na Srednjem vzhodu imamo vse polno pridnih in vestnih javnih delavcev, ki komaj čakajo, da primejo za delo v korist in zdravje svoje domovine. Te naše ljudi bo potrebno mobilizirati za obnovitveno delo, s katerim je treba resno pričeti takoj, ko bo politični položaj razčiščen.

V ilustracijo ogromnega dela, ki so ga izvršile druge emigrantske vlade, ki so ravno tako imele razne notranjepolitične nevednosti, naj služi samo to, da so vkljub temu zbrale te vlade na tisoče mladih ljudi obeh spolov, ki jih pridno urijo za obnovitvena dela. Primorci imamo na tisoče in tisoče šoferjev in mehanikov, pridnih in umnih kmečkih sinov, ki so raztreseni po najrazličnejših taboriščih in najrazličnejših službah. Koliko obdelovalnih motoriziranih posadk bi lahko izvežbali za obdelavo naše zemlje, za gradnjo strehe nad glavo, za pomoč v sanitarni službi, za redno repatriacijo beguncev in izgnancev, za skladiščno službo, za popravo in vzdrževanje sanitarnih naprav, za sto in sto drugih najrazličnejših obnovitvenih del in opravil prve pomoči. Primorci pa imamo tudi še lepo število deklet in žena, ki bi jih že sedaj lahko izurili za bolničarsko, pomožno in sanitarno službo. Koliko sirot je ostalo v Sloveniji brez očeta, brez matere... Koliko dečjih domov za vojne sirote bo potrebnih takoj po vojni. Za vse to lahko tu na Srednjem vzhodu ustvarimo jedro, ki bo hitelo takoj po osvoboditvi domov, da s svojim znanjem, s svojo dobro voljo in delavnostjo pomaga. Ne delajmo si nikakih iluzij! Ne mislimo, da je z vsem preskrbljeno, ker so vse take misli lahkomišelnosti in iluzorne. Gotovo je, da so naši doma marsikaj storili in da imajo pred seboj izdelane načrte, ali kakor jim je potrebna pomoč v sedanjih osvobodilnih bojih, tako jim bo potrebna pomoč v trenutku, ko bodo današnji bojevniki zamenjali puško s kmetijskim orodjem.

KAM SEDAJ?

Razni viri napovedujejo v najkrajšem času nove zavezniške podvige. Ali je to za enkrat samo napeta živčna vojna, ali so taki podvigi že v najkrajšem času na vrsti, je težko povedati.

Sam general Eisenhower je baje nekemu dopisniku izjavil, da ne bo ostalo samo pri tem, pač pa da je izkrcanje v Normandiji samo začetek. Tudi drugi zavezniški viri napovedujejo trdovratno neka nova, celo senzacionalna presenečenja. Tako pravijo Nemci, da je sedanja sovjetska ofenziva proti Finski koordinirani strategični načrt za osvobodjenje skandinavskih držav. To bi pomenilo, da se bodo zavezniški izkrcali na Norveškem takoj, ko bo Finska zašla v resno zagato. Švedski listi s svoje strani napovedujejo vdor na Dansko, ki je baje že v podrobnostih izdelan in pripravljen.

Poročila iz Turčije trdijo, da Nemci evakuirajo Grčijo, ki jo mislijo popolnoma prepustiti v obrambo Bolgarom. Na drugi strani se zopet oglašajo Nemci, ki računajo na skorajšnje izkrcanje sovjetske vojske na bolgarski črnomoški obali.

To poletje bo vsekakor prineslo še marsikaj novega.

STARI IN NOVI SVET

Konference v Moskvi, Kairu in Teheranu so postavile novi osnutek ureditve povojnega sveta. Vendar so bile v tem oziru postavljene le rahle in neizdelane konture. Glavni smoter teh konferenc je bil pač v prvi vrsti strateškega značaja in so bile politične naloge obravnavane le v kolikor so že v naprej po vsebini in značaju zajamčile uspeh. Druga politična vprašanja, ki bi mogla kakor koli motiti medsebojno slog, so bila gotovo od razgovorov izključena.

Eminentno politično vprašanje glede povojne ureditve sveta je bilo samo nakazano in marsikdo izmed nas, ki si mogoče vse preveč obljublamo od nove svetovne ureditve, je bil po teh konferencah razočaran. V zadnjih treh mesecih pa so vprašanja povojne Evrope prišla ob različnih prilikah zopet na tapet. O njih je zlasti govoril predsednik britanske vlade g. Churchill, ki pa se tudi ni izražal prav nič jasno in tudi nič določeno. Izgleda, da so vse to samo šele osnutki, ki pa se medseboj verjetno zelo razlikujejo. Tudi ameriški državniki so o povojnem svetu spregovorili, ali tudi njihove izjave so bile zelo oprezne. Moskva za enkrat o teh vprašanjih molči, čeravno smo prepričani, da so osnutki v Staljinovi miznici izdelani že do zadnjih podrobnosti.

Postavljata se dve vprašanji: ali bo povojni svet organiziral mir po receptih prve svetovne vojne, to je, da dobimo zopet neko Zvezo narodov po vzorcih starih slovenskih čitalniških krožkov. Zvezo narodov, v katerih se bodo državniki zbirali in reševali tekoča politična vprašanja tako kakor rešuje politična in druga vprašanja oštarijsko omizje. Zveza narodov je v svoji praksi pokazala popolno neučinkovitost vseh svojih sklepov. Zato so si zelo verjetno državniki v tem času na jasnem, da je tako veteransko društvo narodov čisto nepotrebno.

Druga rešitev, ki se imperativno postavlja je prava iskrena Zveza narodov, ki pa bo morala razpolagati tudi s potrebnimi sredstvi in avtoriteto, da se zajamči mir v svetu.

Mnogi odrekajo zgodovini pravico in dolžnost, da poučuje narode, ali izkušnje zadnjih dvajsetih let leže na ramenih še živčnega pokolenja in si je zato težko predstavljati, da bi živi ljudje mogli pozabiti na te preizkušnje. Zaradi teh izkušenj bi bilo naravnost usodno po tej vojni ustanovljati neko Zvezo narodov, ne da bi se ji istočasno zajamčila tudi potrebna oblast. Zgodovinske katastrofe nastajajo največkrat samo zaradi tega, ker določeni dogodek kot neubranljiv ocenimo, ocenimo pa zato, ker ni rešilnih sredstev na razpolago.

Izkušnje zadnjih dvajset let jasno kažejo, da bodo tudi po vojni nastajale nove krize in katastrofe, če se bodo narodi krčevito držali okorenelih izročil popolne in neomejene državne suverenosti. To spoznanje ni novo. Mednarodno društvo za proučevanje meddržavnih odnosov je že leta 1911 ugotovilo: "Moderne vojne toliko časa ne bodo odstranjene, vse dokler ne bodo odstranjeni vzroki, zaradi katerih nastajajo. Potrebni sta dve temeljiti spremembi: 1. omejitev pretiranega nacionalizma, ki vlada nad večino civiliziranih narodov; 2. sedanja organizacija človeške družbe v neodvisnih suverenih državnih oblikah se mora prilagoditi takim spremembam, da bo o usodi nekega naroda soodločeval tudi zunanji

svet." Wilsonova zamisel Zveze narodov, ki je duhovni pridelek maršala Smutsa, kakor smo pred kratkim že ugotovili v "Bazovici", je imela za cilj odstranitev vseh oboroženih konfliktov in je bila zamišljena kot vrhovna mirovna sodnija za vse morebitne spore med narodi in državami. Že v samo zibelko pa je prinesla s seboj smrtne klice, ker je ostala ustanova brez ekzekutivnih sil in moči. Ni mogoče odrekati Zvezi narodov dobre volje niti ogromnega dela, ki ga je storila na drugih raznih popriščih. Dejstvo pa je, da je Zveza narodov odgovadala v času najpotrebnejših odločitev. Vzroki, da je ustanova odpovedala so bili različni in tudi čisto podrejeni, ali glavni vzrok ostaja v tem, da je bila Zveza narodov naddržavna ustanova brez izvršnih organov.

V teku sedanje vojne so poskušali razni raziskovalci razkriti vzroke in tudi odgovornosti sedanjega svetovnega klanja. Z samo odgovornostjo so lahko hitro odpravili, njo je ugotovil lahko tudi zadnji pripadnik zavezniških in nevtralnih držav. Glede vzrokov pa so analize in diagnoze pokazale, da se moderne države dvajsetega stoletja ne morejo primerjati z državami pred 50 leti. Ko se je pojavila Zveza narodov, se je preoblikovanje držav prav za prav šele pričelo. Razumljivo je tudi, da se je težišče Zveze narodov v glavnem naslanjalo na diplomacije posameznih držav in vsi problemi so se izživljali v takih mednarodnih ustanovah. Izgledalo je, da je pri takratni miselnosti prevladalo mnenje, da je diplomacija, - to je zunanja ministerstva posameznih držav, - edina veriga, s katero se lahko države in narodi medsebojno povežejo. V pravilih Zveze narodov so bile gospodarske naloge komaj omenjene. Gospodarstvo so smatrali kot zasebno zadevo, ki se jo napelje v državno nadzorno porečje le v slučaju vojne. Kako napačna je bila zasnova uporabe okostenele državne diplomacije za reševanje najvažnejših mednarodnih vprašanj, prav nazorno kažejo tista dela, ki jih je Zveza narodov uspešno izvršila, brez sodelovanja diplomacije. Eno izmed teh del je vsekakor socialno-politično delo.

Mednarodni delovni urad je mogoče edina ustanova pod okriljem Zveze narodov, ki je dosegla naravnost revolucionarne reforme socialnega življenja v nekaterih državah, ki bi brez te ustanove še danes visele na nazadnjaškem liberalizmu izkoriščanja delovnega človeka. Na tem poprišču se je dovolj prepričevalno pokazala okorenlost popolne neodvisnosti in suverenosti posameznih držav.

Posamezni člani Zveze narodov so sicer spoznali, da samo kolektivna varnost lahko zajamči mir v svetu in so to na banketih tudi svečano izjavljali, vendar so se že kmalu po ustanovitvi Zveze narodov pričele formirati skupine in skupinice, ki so še vedno v zgodovini narodov neizogibno dovedle do oboroženega konflikta. Tudi v tej vojni ni bilo drugače. Reakcionarna politika, ki je visela na izročilih popolne in neomejene suverenosti, je usmerjala svoje tokove v stare kanale.

Ko je Italija napadla Abesinijo je bila Zveza narodov postavljena na težko preizkušnjo, ki je ni prestala. Gospodarske sankcije so se pokazale kot neu-

činkovite. Pokazalo se je spoznanje, da gospodarske organizacije ni mogoče ločiti od vprašanj mednarodne politike. Pokazalo se je, da Zveza narodov ne more učinkovito izvrševati svojih nalog brez izvršne oblasti. Še več se je pokazalo, da se namreč ta izvršna oblast ne sme in ne more omejiti zgolj na vojaško organizacijo, ki je takrat sploh ni bilo. Mednarodna policija bi sicer lahko preteče vplivala na tiste države, ki jim napadalna žilica ne bi dala miru. Ta armada bi lahko tudi mednarodnemu pravu čuvala potrebno spoštovanje; ali potrebno je tudi mednarodno gospodarsko in delovno sodelovanje. Mednarodna gospodarska in delovna organizacija bi sicer ne mogla sama po sebi preprečiti vseh vzrokov oboroženih konfliktov med narodi in državami, ali bi narode zblížala, da bi se medsebojno spoznali, spoštovali, cenili in če je treba tudi bali.

Spoznanje, da bo potrebno po tej vojni organizacijo miru postaviti na trdnjše noge, kakor pa so bili lončeni podstavki Zveze narodov iz 1.1919, je gotovo predrlo tudi že v pamet najbolj nazadnjaških raziskovalcev novega sveta po tej vojni. Pripravljenost, da bi posamezne države svoje državne predprave žrtvovale v korist neke naddržavne organizacije, ta pripravljenost pa je še marsikje zelo šibka, posebno med vodilnimi državami. Glede Evrope bo pokazala strahotna bilanca prusijaškega izropanja Evrope, da so samo skupni načrt obnove, skupna organizacija in skupno delo tista poživila, ki bi mogla Evropo rešiti iz strašnega siromaštva po vojni. Vsi osnutki o obnovi Evrope gotovo vpoštevajo to činjenico. Mnogi se seveda sprašujejo, ali bi se mogel evropski mir ohraniti, če bi takozvano državno sebičnost zamenjala celinska sebičnost.

V kompleksu svetovnih vprašanj, ki jih sedanja vojna prinaša, je seveda evropsko vprašanje samo en del svetovnih problemov. Evropi bi gotovo ne bilo mnogo pomagano, če bodoči graditelji svetovnega miru obračajo poglede samo na evropsko celino. Celine so v današnjih časih razvitega letalstva tako tesno medseboj povezane, da ne morejo ostati izolirane niti politično niti gospodarsko, še najmanj pa socialno. Problem evropske skupnosti, nekake Pan-evrope je samo del povojne ureditve sveta. Obe zadnji svetovni vojni sta dokazali, da se plameni sovražnih nasprotij ne omejujejo zgolj na eno samo celino, pač pa da z neverjetno hitrostjo hlastajo dalje, dokler ne zajamejo vsega sveta. Preprečiti novo svetovno vojno pa se pravi ohraniti svetovni mir. Ta svetovni mir pa je mogoče ohraniti le s pomočjo svetovne mirovne organizacije. Jasno je, da bo Evropa morala imeti veliko besedo v tej svetovni organizaciji že zato, ker je Evropa voditeljica svetovne kulture in civilizacije. Kljub temu pa bo težišče te svetovne organizacije že zaradi razmeroma majhnega števila evropskega prebivalstva in razmeroma skopih prirodnih zakladov, ležalo nekje na periferiji Evrope, ali pa mogoče celo v preoceanski celini.

Vsekakor želimo prerojenje Evrope, ker smo pričani, da stari svet še ni izpolnil svoje življenjske misije in ker verujemo, da bi svet strahovito obubožal brez Evrope. Ker pa so časi že davno za nami, v katerih je mogla neka majhna država sama s pomočjo svojih duhovnih in moralnih sil igrati vodilno vlogo, tako ne more tudi majhna svetovna celina obvladati ostalih delov sveta, ker ni mogoče moči ločiti politike od gospodarstva. Da je Evropa gospo-

darsko odvisna od ostalega sveta še ne pomeni, da bi morala biti privesek ene ali druge svetovne sile, če se evropski narodi in njihovi zastopniki odpovedo nekaterih tradicionalnih suverenih pravic, ki so tako in tako samo oblika brez vsebine.

V nasprotju z zavestno evropsko celinsko sebičnostjo se pojavlja na drugi strani melanholična odpoved, ki je pripravljena pomiriti se z evropsko de-tronizacijo in pripravljena zajadrati v tuje interesne sfere. Izgleda nekaj podobnega, kar je zajelo se verne evropske države po prvi svetovni vojni. Prva svetovna vojna pa je narode poučila, da svet ne more biti brez Evrope kakor ne more biti Evrope brez sveta. Nekateri preroki so svoječasno napovedovali, da bo vključenje tihooceanskih področij izpodrinilo atlantsko področje tako kakor je odkritje Amerike potisnilo ob stran Sredozemlje. To se ni zgodilo. Ravno sedanji čas dokazuje, da so vsi oceani med seboj tesno povezani in drug od drugega odvisni ravno tako kakor so drug od drugega odvisni kontinenti. Državniki Združenih držav bodo imeli priliko, da ta dejstva in posledice, ki iz njih izhajajo, primer-no tudi vpoštevajo.

Izgleda sicer pogostokrat kakor da se Amerika vsega tega še ni polno zavedla in da išče še novih dokazov, ki naj bi jih prinesel čas. Gospodarska dejstva in gospodarske potrebe je mogoče za kratek čas medsebojno ločiti, ali gospodarske nujnosti se mnogo hitreje znajdejo, kakor pa politična modrovanja in politične težnje. Vsekakor je danes vsakemu treznemu gospodarstveniku in državniku znano, da se v sedanji vojni svet mnogo bolj ukvarja z gospodarskimi težnjami kakor pa s političnimi modrovanji. Vojni cilj vseh narodov v vojni je socialna varnost in ta misel in ta volja ne bosta izginili več iz človeške zavesti. Že samo to dejstvo nujno zahteva, da bo potrebno v novi svetovni red vključiti brezpogojno gospodarske zasnove, ki bodo temu redu dale šele pravo vsebino. Gospodarsko-socialnim nalogam se ne bo mogla odreči nobena država, najmanj pa tiste narodne države, ki so tako zelo ponosne na svoje suverene pravice. Te države bodo morale prostovoljno ali pa prisiljeno prevzeti gospodarske naloge in izvajati vse sodobne gospodarsko-socialne funkcije.

Mogoče bo šele na ta način nastala prava moderna demokracija, taka demokracija, pri kateri država ne bo več nevtralni opazovalec v tekmovanju gospodarskih sil, pač pa bo država primorana podvzeti vse, da se bo misel socialne pravičnosti uveljavljala na vseh pripravih državnega življenja.

To so bodoče naloge graditeljev novega svetovnega reda, ki pa ne smejo ostati samo na papirju želja in naporov tistih odgovornih činiteljev, ki jim je bodočnost sveta pri srcu.

.....

"Bazovica" je edino slovensko glasilo na Srednjem vzhodu. Nekateri jo tako spoštujejo, da bi morala vsak teden sproti na vidnem mestu naznaniti: "Oprostite, bratje, da sem bila rojena!" To je dokaz, kako je "Bazovica" Slovincem potrebna. Težko ozračje pa se že vedri in slovenski "dijalekat", ki nekatere brate tako v oči bode, bo zopet državni jezik. To je naravni zakon, ki ga nobeno bevskanje ne premakne ...

ZIDOVJE „EVROPSKE“ TRDNJAVE

PREGLED BOJIŠČ

ZAHODNI ZID

Menda se še v nobenem vojaškem podvigu ni toliko pisarilo, ocenjevalo, prerokovalo, ugibalo in razpravljalo, diskutiralo in kritiziralo kakor se govori in piše o drugem bojišču že nekaj let. Ta največji podvig vseh časov v resnici tudi zasluži vso svetovno pozornost. Od uspeha ali neuspeha vdora na zahodu bo vsekakor v mnogem odvisno, ali bo v tem letu vojne konec oziroma ali se bo svetovno klanje zopet zavleklo še za kako leto.

Prav posebno dobro se tega zavedajo Nemci. Na zahodnem bojišču se kroji nemška usoda za tisoč let, tako je v času svoje največje glorijske govornice Hitler in seveda pri tem mislil na uspehe nemške zmage; danes lahko premišluje o uspehih nemškega poraza. Tisoč let lahko zopet postavi v račun.

Vojna sreča na zahodu se seveda še ni nagnila na nobeno stran, za to je tudi še vse premalo časa preteklo. Doba "bliskovitosti" je po 57 mesecih njenega trajanja, prišla že precej z mode. Vzdržujejo jo samo še Rusi. Vsekakor so zavezniki že v teh pičlih desetih dneh dosegli prav pomembne uspehe. Ogromen uspeh je že to, da so se izkrcali in se zagrizli v dobršen del zahodnega zidu. Sedaj imajo že nekaj stotisoč vojakov na kopnem in okrepitev prihajajo noč in dan neprestano. Nova presenečenja za Nemce pa so tudi zelo verjetna še kje drugje.

Na zahodnem bojišču sta se zopet našla stara znanca Montgomery in Rommel. Vrhovna poveljnika pa sta, kakor znano, gen. Eisenhower na zavezniški strani in Rundstedt na nasprotni.

***

Zemljepisni pogoji na zahodu so drugačni kakor pa na Apeninskem polotoku. Zemljišče je za izkrcavanje razmeroma lahko pristopno, za predor pa izredno težko. Ravno take razmere vladajo tudi na jugu Francije. Samo izkrcanje pa predstavlja velike težave že zaradi stalno alarmirane prisotnosti sovražnika, ki se zaveda življenjske važnosti nasprotnikovega podviga.

O vsem tem so seveda skrbno razmišljevali krmarji druge fronte. Zahodno bojišče ni zapečaten knjižica in so zato bila presenečenja tudi na tem delu bojišča mogoča. Moderna vojna je izgotovila toliko različnih instrumentov, tehniških novosti in prilagoditev, da lahko napadalec svobodno izbira sredstva in pota, s katerimi bo sovražnika presenetil.

Presenečenje je potrebno, ker se z njim ustvarja premoč, ki je odločilna za uspeh. Presenečenje je potrebno le za nekaj ur, ker je samo za toliko časa tudi potrebna znatna premoč, da se ustvari oporišče za varnost izkrcanih čet in za varnost dovozov. Ti pogoji so bili v Normandiji v celoti doseženi.

***

Generalni štab vdornih armad je precej zamotan prav za prav popolna novost. Kombinacije se ne nanašajo zgolj na medsebojne zavezniške odnose, pač pa tudi na različne vrste orožja. V takem sestavu je medsebojno sodelovanje neobhodno potrebno.

Funkcije vseh treh vrst orožja so tako medsebojno pomešane kakor še nikoli pred tem.

Tesno sodelovanje udarnih sil med seboj pa je samo en del drugih življenjskovažnih elementov, na katere se naslanjajo zavezniški načrti za ofenzivni podvig, ki ima svoje izhodišče v Veliki Britaniji. Maršal Staljin in g. Churchill sta zato z vso upravičenostjo pred dobrim pol letom v Teheranu naznanila: "Združili smo vse svoje načrte za uničenje nemških oboroženih sil. Dosegli smo popoln sporazum tudi glede načina in trajanja operacij, ki jih bomo izvajali na vzhodu, zahodu in jugu."

Danes je Velika Britanija ogromno zahodno oporišče za zavezniške osvobodilne armade, po zaslugi odpora Britancev leta 1940, ki je zmage pijanega Hitlerja zadržal v spoštljivi razdalji. Takrat je g. Churchill dejal: "... Borimo se sami, ali ne samo zase." To ni bil obupni klic v sili in nevarnosti, pač pa odkritosrčna izpoved velikega državnika, ki danes svojo obljubo tudi izpolnjuje.

***

Nemško vrhovno poveljstvo je aktivno obrambo zahodnega zidu po izvršenem izkrcanju postavilo na osnove, ki so že v Rusiji odpovedale. Že v prvi svetovni vojni so nevtralni vojaški izvedenci pogostokrat ugotavljali, da so Nemci mojstri v napadu, veliki mazači pa v defenzivi. Rommel je v afriški kampaniji v začetku pokazal neke spretnosti umika. Ali v končnem efektu ni to prav nič pomagalo. Pri rtu Bon je bila vsa nemška vojska ujeta. Tudi Kesselring se je poskušal izmanevrirati iz srednje Italije, pa mu je namera tudi precej izpodletela. Nemci so še vedno v glavnem ofenzivno nastrojeni, kljub temu, da je pred dobrim letom Hitler dejal, da je obramba boljša od napada, ker je manj potratna. Seveda se je Hitler s silo oprijel te modrosti.

Tisti vojskovodja, ki svojim armadam najstrožje prepoveduje vsak pogled nazaj, ki je odločen, da v vsakem slučaju ne prepusti nasprotniku niti pedi zemlje, ki zapoveduje vojakom, da se bore do zadnjega moža in ki besede umik sploh ne pozna, ima v uspešnem slučaju vsekakor ogromne prednosti. V ofenzivnih podvigih varuje na ta način svoje armade

od vsakih srečnih naključij in prisili sovražnika, da se končno uda. Tak vojskovodja tudi v slučaju defenzive kroti elan napadalca in mu zadaje velike izgube.

Kakor na vzhodnem bojišču, tako so se tudi v Franciji do sedaj Nemci držali gornjih načel. Kakor izgleda Rundstedt nima pripravljenih načrtov za metodični umik v slučaju posrečenega zavezniškega izkrcanja. Hitlerjeva šablonska povelja: vzdržati za vsako ceno, se danes mogočno uveljavljajo v Normandiji. V tem smislu deluje tudi vsa nemška propagandna služba. Trditve nekaterih zavezniških vojaških kritikov, da je nemško zadržanje v Cherbourgu močno podobno staljingrajskemu slučaju, gotovo niso brez osnove in sam general Dittmar je ta teden priznal na berlinskem radiu, da bodo nemške posadke v Cherbourgu že v prihodnjih dneh izpostavljene najtežjim preizkušnjam. Zavezniški manever obkolitve po vzorcu Singapura je na naši skici dobro razviden. Metodični umik iz Cherbourga je danes verjetno že nemogoč in tako bodo posadke te najvažnejše luke delile usodo s šesto staljingrajsko armado generala Paulusa.

Iz vseh dosedanjih nemških obrambnih podvigov je razvidno, da so se Nemci držali istih strateških načel na zahodu, kakršne so uporabljali tudi na vzhodu. Zahodni zid je sestavljen iz številnih trdnjaviških oporišč na razmeroma kratkih razdaljah in vsako tako trdnjavo je treba obkoliti in zavzeti. V teku prve zimske sovjetske ofenzive je držal Hitler taka trdnjavska oporišča na črti Leningrad-Staraja Rusa, Vjazma, Smolensk, Briansk, Orel, Harjkov, Stalino, Taganrog. Hitler je zapovedal nemškimi vojakom, da vsako izmed teh trdnjaviških oporišč drže za vsako ceno. Leto pozneje je Hitler razširil ta trdnjaviški pas proti Volgi in v Staljingradu je nameraval ustvariti trdno odskočno desko za obkolitev Moskve. To njegovo namero je zelo dobro uočil maršal Staljin, in v filmu "Staljingrad" ter pri zadnji sovjetski razstavi, so te Hitlerjeve namere zelo nazorno pokazali. Namesto odskočne deske pa je Hitler pripravil svojim vojakom množestveno grobišče.

***

Parola: za vsako ceno, je zaveznikom samo dobrodošla. Vsi državniki in vojaki zavezniških narodov so neštetokrat izjavili, da ima vsak zavezniški ofenzivni podvig pred seboj en sam cilj: uničenje nemške vojske. Hitler s svojo vojaško modrostjo samo podpira te zavezniške težnje. Seveda pa njegovi generali niso vedno istega mnenja. Tako ga je von Mannstein pustil na cedilu in se ni prav nič pokoril Hitlerjevimi histeričnim ukazom držanja za vsako ceno. Niti na Dnjepru, kjer so bili pogoji za izvajanje Hitlerjevega načela znatno ugodnejši kakor kjer koli, se Mannstein ni zadrževal, in v kolikor je to storil - mogoče tudi neprostoovoljno - ga je Hitlerjeva "vojaška sposobnost" ogromno veljala. To je bil posebno slučaj pri Korsunu.

Svojo upornost nasproti Hitlerju in njegovemu "vojaškemu navdahnjenju" je Mannstein drago plačal. Zadnje vesti pravijo namreč, da so ga z večjim številom višjih častnikov zaprli. Mogoče je samo zaradi tega von Rundstedt izjavil še pred pričetkom operacij na zahodu: "Z zahodnega zidu se ne bomo umaknili!" Vprašanje je ali niso za tako

naziranje merodajni še kaki drugi razlogi in ne samo Hitlerjeve modrosti. Metodični umiki zahtevajo od vrhovnega poveljstva imperativno vzdrževanje pomembnih strateških rezerv. Te rezerve nimajo samo naloge, da pripravljajo nove obrambne postojanke, pač pa morajo stalno nadomeščati izgube. Ali ni nastala v nemških strateških rezervah vrzel, ki je ni mogoče zamašiti? Odgovor na to vprašanje je težak. Logika bi pokazala, da so dvomi o zadostnih nemških strateških rezervah upravičeni. Za časa sovjetske ofenzive so Nemci imeli na razpolago 50 divizij stratežne rezerve. Velik del teh rezerv so zaradi velikih izgub izčrpali. Zahodno bojišče v splošnem ni nič manjše od vzhodnega, posebno, če k temu dodamo še Italijo in Balkan. Taktične rezerve se bodo ob načelu: držati za vsako ceno, hitro porabile, posebno, če bodo zavezniki Nemce podrezali še na kakem drugem mestu.

Zato je načelo "do zadnjega moža" danes že nujna in tudi edina obrambna potreba. Če pa je temu tako, potem smo v tej vojni prispeli v čas meseca septembra 1918. leta. Če pade zahodni zid, bo pot v Berlin na stežaj odprta.

KARPATSKI ZID

Ko so 30.marca čete maršala Žukova zmagoslavno vkorakale v Černovice, je maršal Staljin v svojem dnevnem povelju glavno mesto Bukovine označil takole: "Zelo važno gospodarsko in politično središče, ki je obenem silovito obrambno oporišče, ki krije vrata na Madjarsko in Romunijo, je v naših rokah."

Starejšim slovenskim pokolenjem, posebno pa našim Primorcem, ki so pripadali nekdanjemu tržaškemu polku štev. 97, so Černovice ostale v dobrem spominu. Romunska označba Cernauti (izgovogi Černauc z naglasom na zadnjem zlogu) je bila temu našemu pokolenju neznana. Mesto je popolnoma slovansko, kakor je slovanska sploh vsa Bukovina. (Glej zemljevid na 8. in 9.strani) Ukrajinsko ime Černovice pove, da leži mesto na črni ukrajinski zemlji. Vsaka ulica spominja tučca na popolnoma slovanski značaj mesta. Na velikem okroglem trgu, ki je obenem tržišče, se zbirajo ukrajinski kmetje iz okolice v svojih pestrih narodnih nošah. Bombastični spomenik, ki so ga postavili v Romuniji, ni mogel zapreti ust domači govoriči. V ostalem pa govore prebivalci kar po več jezikov, posebno Židje, ki jih je od 100.000 skupnega prebivalstva 25%. Kakor v mnogih drugih krajih tako so bili tudi Židje v Černovicah prvi pionirji nemške kulture in se zelo trudili, da bi tej slovanski zemlji vsilili germanski značaj. Verjetno so se v tej vojni prepričali, da so grešili. Židje v Černovicah so vsi med seboj govorili nemško oz. neko nemško mešanico, ki ima najmanj eno tretjino slovanskih besed. Židje so pohajali v nemške šole in njihova zasluga je, da je Avstrija 1.1875. ustanovila v Černovicah nemško vseučilišče. To se je zgodilo sto let potem, ko so Turki Bukovino odstopili pok. avstro-ogrski monarhiji.

Romuni, ki so se leta 1918. po veliki krivici polastili Bukovine in Besarabije in niso v prvi svetovni vojni prav nič prispevali k zavezniškim vojnim naporom, pač pa kakor njihovi laški bratje, samo ovirali te napore, so v teh novih pokrajinah uvajali popolni fašistovski režim. Rusija, ki je tudi v prvi

svetovni vojni dala največ krvi, je morala po nezašlihani nevhvaležnosti sveta odstopiti svojim nekdanjim zaveznikom in drugim prisklednikom velika področja svoje lastne zemlje, namesto da bi bila za svoje ogromne žrtve primerno nagrajena.

Če pošten človek danes brska po vseh teh ozemljih, ki jih je sam v prvi svetovni vojni prekrizal po dolgem in počez, mu ni težko razumeti dolgoletne upravičene sovjetske rezerviranosti nasproti nevhvaležni tujini.

Ko so meseca junija 1940. Rusi zasedli Bukovino, se je število prebivalstva znižalo na 87.000. 13.000 prebivalcev, v glavnem Židov, se je izselilo v Romunijo. Ko pa so nemške in romunske čete točno leto dni pozneje prekoračile reko Prut in zasedle tudi Sovjetsko moldavsko republiko in so jo seveda takoj Romuni prekrstili v Transdniestria, so vse te Jude in še druge povrhu poslali na "obnovitvena dela" v novo zasedeno ozemlje. Černovice so temeljito "degermanizirali", z drugo besedo povedano očistili judovskega prebivalstva in naselili "čistokrvne" Romune.

Nemški vojni dopisniki so na dolgo in široko popisovali "romunski značaj" Bukovine. Ustili so se približno tako kakor na Slovenskem Štajerskem. Ali vse to mnogo ni pomagalo. Černovice so tudi po strašnih romunskih pokoljih ukrajinskega prebivalstva ostale slovansko mesto. Danes, ko so v deželi zopet sovjetske čete pa je "degermanizacija" samo v korist deželi.

KARPATI

Na tem ozemlju se bodo mogoče že v bližnjih dneh razvili novi vojni dogodki. Ko so meseca aprila prispeli sovjetske čete na Jablonico in v druge predele karpatskega vzhodja, smo v "Bazovici" napisali, da bo Rdeča armada na teh postojankah morala napraviti daljši ali krajši odmor. To je bilo povsem jasno. Karpate so težko premagljiv vzhodni zid Hitlerjeve trdnjave. Sovjetska vojska je imela za seboj ogromno pot. Pred naskokom na Karpate so morali zmagoviti sovjetski generali ponovno zbrati svoje sile, organizirati prometna omrežja na obširnih ozemljih, ki so jih Nemci ob svojem umiku opustošili. Mogoče bi bil naskok na Karpate v času, ko so Nemci vsi zbegani zasedali Madjarsko, da jo mobilizirajo za odpor, zelo zapeljiv, ali tudi zelo tvegan. Tudi največji optimisti, ki so jih orjaški ruski uspehi podžigali k najdrznejšim prerokovanjem, so priznavali, da za vdor čez Karpate v Ogrsko nižino, Transilvanijo ali celo v Podonavje čas še ni prišel. To ne samo le zaradi golih tehničnih priprav, pač pa tudi zaradi neobhodno potrebne razbremenitve, ki pa jo je lahko ustvarila šele druga fronta. To se je sedaj zgodilo. Mogoče še ne v zaželenem obsegu, vendar lahko pričakujemo, da se bo tudi južno sovjetsko bojišče v doglednem času zopet mogočno razgibalo.

SOJETSKE SMERI

Sama po sebi se postavljajo zanimiva vprašanja, kje bodo Rusi udarili. Frontalni naskok na Karpate, ki dopuščajo le nekaj pomembnejših prehodov, ni preveč verjeten. Zmagoviti sovjetski generali imajo pred seboj mogoče lažje in tudi bolj zapeljive cilje. Karpate bi jim v tem slučaju mogli služiti samo v kritje bokov. To velja najprej za premike proti jugu,

to se pravi poglobiti vdor v Romunijo. Tega so se Nemci tudi spomnili in poskušali zato - kakor pri Kijevu - s protinapadi pri Jasiju zbegati oddelke Rdeče vojske, ki je prekoračila Prut. Vsi dosedanji nemški napori pa so se ponesrečili. Veliko je vprašanje ali bi mogli Nemci z že precej razkrojeno romunsko vojsko uspešno braniti postojanke na Prutu in Seretu, ki vzporedno potekata proti jugu. Če bi se Nemcem tudi to na nek način posrečilo, je verjetno, da bo sovjetska vojska med Prutom in Seretom zdrobila nemško obrambo. Nemci so zelo verjetno vse svoje sile osredotočili na črto Donavsko ustje-Galac-Focsani-vzhodnje Karpatov. Ta obrambna črta je za Nemce najkrajša. Seveda je vprašanje v koliko bodo Nemci mogli pravočasno izvršiti to koncentracijo. Mogoče so nemški napori severno od Jasija samo zavlačevalni manever za nemški umik na omenjeno črto. Da je koncentracija nemških čet na tej liniji verjetna, pričajo pogosti letalski napadi, s katerimi so zavezniki iz italijanskih oporišč pričeli nadlegovati ta področja.

Črta Galac-Karpate je zadnja, ki še lahko brani Balkan. Če jo bo sovjetska vojska predrla, potem ni nobenih naravnih obramb več niti za Ploesti niti za Bukarešto. S tem bi se seveda še ne odprla prosta pot v Ogrsko nižino, ali Dobrudža bi padla in Rdeča armada bi prispela na bolgarsko mejo.

Kakšne bi bile politične posledice takega sovjetskega manevra na celotni vojaški položaj na Balkanu ni težko uganiti, kakor tudi ni težko uganiti, kaj bi pomenila izguba petrolejskih vrelcev pri Ploestiju, ki dajejo Nemcem eno polno tretjino goriva.

SEVERNO KARPATSKO PODROČJE

Tako kakor levi bok Karpatov je strateško zanimivo tudi severno karpatsko področje. Popolna likvidacija nemških armad v Bukovini, Moldaviji in Besarabiji je osvobodila obe armadi Konjeva in Malinovskega. Ob karpatskem kritju levega boka je predor proti zahodu zelo, zelo verjeten. Rdeča vojska stoji na črti Brody-Stanislaw. Celotno prometno omrežje se naslanja na tem področju na Lwow, kar je z našega zemljevida zelo nazorno razvidno. Če bi Rdeča vojska vkorakala v Lwow, bi si s tem zajamčila pristop k severnim karpatskim prelazom, ki ne vodijo v Transilvanijo, pač pa v Podkarpatsko Rusijo in vzhodno Slovaško, to se pravi v dolino reke Tise.

BASIC ENGLISH

15. NEWS.

	Things		Qualities.
brick	burst	jelly	rub
bottle	cork	lip	shelf
(news)	drink	net	smash
advertisement	drop	poison	stocking
account	glove	ring	throat
			clean-dirty
			long-short
			tall

Other words.

paper(s), crime, detail, discovery, event, fact, line, picture, print, reading, statement, surprise, story, weather, development(e), representative(e), shock(e), society(s), stage(s).

15. NEWS.

What news is in the newspaper this morning?"

"Here is a long account of what the wind did yesterday. It took part of the roof off one of the buildings in the town, and a brick came down and gave a man in the street a serious blow. His lip was cut and his nose was broken. Another brick went through the front window of a store, and a great hole was made by the smash. A great amount of rain came down in some places. The water-pipes got very full and water from a burst in one of them got into some office buildings."

"What does the newspaper say about the weather today?"

"We will have rain again, but not as much wind as we had yesterday."

"That is good news. What is that short account there?"

"It is about a small boat which went down in the sea not far from the land. One man was in it, but when he saw the danger he put on his body the ring of cork which was on the side of the boat, and this kept him up in the water till help came."

"Who gave him help?"

"A man who saw him from the harbour. Here is an account of a small boy who took a drink of poison when his mother was not in the room. When she came in and saw him with the bottle at his mouth she took it quickly from him. But a small amount of the poison went down his throat, and got into his stomach. It was only a drop, but it made him very ill."

"Why did his mother have poison in the house?"

"She had a dirty glove, and this sort of poison will get gloves clean if you put some of it on a bit of cloth and give them a rub with it."

"Where was the bottle?"

"It was on a high shelf where pots of jelly were kept."

"How did he get it?"

"He got on a seat and took it down. Here is another bit of news about a great fish which was taken out of the sea in a net. It was long as a tall man."

"What is that on the back of the newspaper?"

"That is an advertisement for coats. They seem good and the prices are small."

Which seems the best?"

"This one. It is better than any of the others."

"Yes, that is a very good coat. I will go and see it."

"I will come with you. I see that this stocking has a hole in it, and if the store has any cheap stockings I will get some."

"Have you any money?"

"Yes, I have enough for the stockings."

"When will you be ready?"

"I am ready. Let us go."

QUESTIONS.

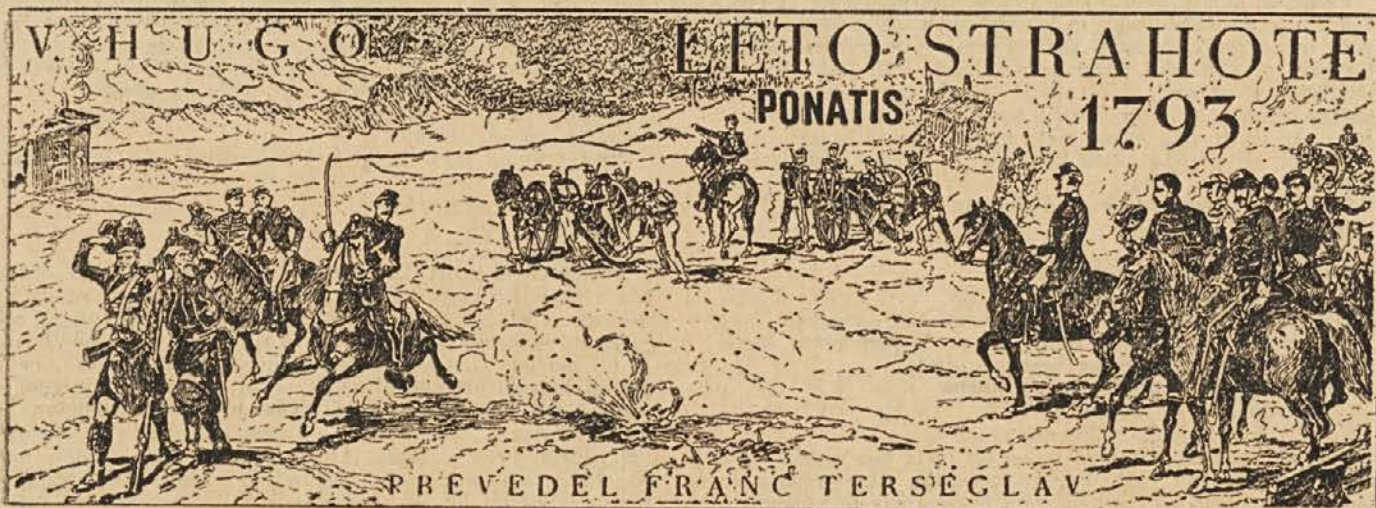
1. In what way was the man in the street damaged by the blow from the brick?
2. What other damage did the wind do?
3. What made the water get into the office buildings?
4. What kept the man up in the water?
5. What did the small boy take from the bottle?
6. Why was he ill?
7. Where did he take the bottle from?
8. What is the use of the poison which the boy took?
9. How was the fish taken from the sea?
10. What other things are there in the paper in addition to news?

ANSWERS.

1. His lip was cut and his nose was broken.
2. It sent a brick through the window of a store (and made a great hole).
3. A burst in one of the water-pipes.
4. A ring of cork (which he put on his body when he saw the danger).
5. A drink of poison.
6. Because a small amount of the poison went down his throat and got into his stomach.
7. From a shelf where pots of jelly were kept.
8. It will get gloves clean if you put some of it on a bit of cloth and give them a rub with it.
9. In a net.
10. Advertisements.

TRETJI DEL — VANDEJA
DRUGA KNJIGA — TRIJE OTROCI
BITKA V DOLU

Gauvain je bil v teh krajih doma. Poznal je trg in vedel, da je stara tržnica, v kateri so se bili kmetje zašancali, mejila na labirint ozkih in vijugastih ulic.

Obrnil se je k svojemu namestniku, kapitanu Guéchampu, ki je sloyel kot izredno smel dečko. "Guéchamp", mu je dejal, "izročam vam komando. Streljajte, kolikor le morete. Preluknjajte barikado s topovskimi krogli in ne dajte kmetom časa, da bi se česa domislili." — "Poslušam!" je rekel Guéchamp. "Potem pa imejte celo kolono pripravljeno za napad." In potem je zašepetal Guéchampu še par besed v uho. "Poslušam!" je le-ta odgovoril. Na glas pa je Gauvain nadaljeval: "Ali so naši bobnarji vsi tu?" — "Da." — "Imamo jih devet. Obdržite dva, ostalih sedem dajte meni." Bobnarji so se postavili pred Gauvaina. Nato je zaklical Gauvain: "Bataljon, Rdeča kapa!" naprej!" Dvanajst mož, med njimi narednik, je stopilo iz odreda. "Ves bataljon!" je dejal Gauvain. "Tukaj je," je odgovoril narednik. "Dvanajst vas je samo?" — "Dvanajst." — "Dobro," je dejal Gauvain.

Ta narednik je bil dobri Radoub, ki je bil v gozdu La Saudraie posinovil v imenu bataljona tri otročiče, ki so zdaj bili v Lantenacovem ujetništvu. Hvalabogu Radoub ni bil v Herbe-en-Paile, kjer so bili kmetje poklali pol bataljona.

Gauvain je ukazal možem, naj ovijejo puškine cevi s slamo, da se ne bi slišalo, kadar bi udarjale skupaj. Po preteku ene minute, ko je bilo to povelje v največjem molku izvršeno, je zaukazal Gauvain vojakom, naj sezujejo čevlje. "Jih splohi nimajo," je javil narednik. "Dobro." Z bobnarji jih je bilo devetnajst mož, Gauvain je bil dvajseti. Zaklical je: "Za menoj! Drug za drugim. Bobnarji za menoj, zatem bataljon. Narednik, vi imate poveljstvo bataljona."

Postavil se je na čelo četici in medtem ko so od obeh strani grmeli topovi dalje, se je dvajset mož plazilo liki sence skozi zapuščene ulice. Vse mesto je bilo kakor mrtvo; prebivalci so se bili poskrili po kletih, vsaka vrata so bila zapahnjena, vsako okno zabito. Nikjer luči. Odmeval je le divji šum z glavne ulice, kjer sta republičanska in rojalistična baterija druga drugi bljuvali v obraz karteče.

Po dvajsetminutnem maršu skozi zavite ulice je Gauvain, ki se je kretal po temi s popolno sigurnostjo, prišel do konca ozke ulice, ki se je iztekala v Glavno; bili so za hrbtno tržnice. Obšli so postojanko. Na tej strani tržnica ni bila utrjena. To napako so kmetje vedno delali. Prednjo stran so bili obdali z barikado, odzadaj pa so lope bile popolnoma proste, med stebri je še stalo polno prtljažnih vozov, pripravljениh za umik. Pettisoč Vandeev je bilo obkoljenih.

Gauvain je tiho dajal povelja naredniku. Vojaki so sneli slamo s cevi, dvanajst grenadirjev se je postavilo v ulici v bojno vrsto, sedem bobnarjev je čakalo z dvignjenimi paličkami.

Ko je nastopil med artiljerijskimi salvami premor, je Gauvain zavihtel sabljo in zdajci je zadonel skozi molk glas, srebrnozvoek ko fanfara:

"Dvesto mož na desno, dvesto na levo, ostali v sredino!" Dvanajst pušk se je sprožilo in bobnarji so bobnali: Napad! Gauvain pa je zakričal strašni klic modrih: "Bajonet na puško! Naprej!"

Učinek je bil strahovit.

Vsa kmetjska truma je mislila, da jo je napadla v hrbtu druga armada. V trenutku, ko so se oglasili bobni, je tudi Guéchamp s kolono v Glavni ulici z bobnanjem prešel v napad in naskočil v diru barikado. Kmetje so videli, da so med dvema slavnima. Če se kmet prestraši, je ko da bi se bila vnela slamnata streha in kakor se zublji na slami bliskovito spremene v velik požar, tako nastane iz strahu kmetov divja panika. Vsak strel iz pištole se zdi ko da je iz topa, šum raste v neznanost. V par minutah je bila tržnica prazna, kmetje so se razbežali na vse strani, oficirji niso mogli napraviti ničesar. Ustrelili so dva, tri bežeče, vse je kričalo: "Reši se, kdor se more!", in armada se je razpršila po ulicah kakor skozi luknje sita na prosto polje kakor oblak, ki ga v hipu razžene vihar.

Eni so bežali proti Chateaufeuf, drugi proti Plergueru, drugi zopet v smeri na Antrain.

SVIDENJE PO TOLIKEM ČASU

Marquis Lantenac je videl ta divji beg. Lastnoročno je zabil z žebliji kanone in se potem hladnokrvno počasi umaknil zadnji. "Ni nobenega dvoma, kmetje ne zdržijo. Treba, da pridejo Angleži."

Zmaga je bila popolna. Gauvain se je obrnil k bataljonu, Rdeča kapa: "Dvanajst vas je, pa ste vredni tisoč." Pohvala poveljnika v tistem času je pomenila toliko ko častni križec.

Guéchamp je na Gauvainovo povelje presledoval begunce in jih veliko vjel zunaj trga. Kar ni utegnili zbežati, se je predalo. Glavna ulica je bila posuta z mrtvici in ranjenimi. Semtertja se je kakšna skupina obupno branila, dokler je niso pobili ali pa je vrgla stran orožje in prosila za pardon. Neki visok kmet, ki je kril svoje tovariše do zadnjega, dokler ni bil ranjen, je omahnil, opiraje se na steber. "Ti si hraber dečko," mu je odgovoril kmet, zbral svoje zadnje moči, dvignil obe roki obenem, z eno ustrelil iz samokresa na Gauvaina, z drugo pa divje zamahnil po njem s sabljo.

To se je zgodilo v eni sekundi. Zdajci se je pojavil bliskovito možki na konju, ki je bil ravnokar prijahal v bojni metež, ne da bi ga bil kdo prej opazil. V istem hipu, ko je bil kmet dvignil samokres in sabljo, se je ta mož pognal med njega in Gauvaina. Da se to ni zgodilo, bi bil Gauvain izgubljen. Konj je prestregel kroglo; v istem času je padel kmet, sablja pa je zadela sredi v obraz tuja. Tudi on je omahnil na zemljo, konj pa se je zgrudil mrtve.

Gauvain je pristopil.

"Kdo je ta mož?" je vprašal in mu pogledal v lice. Kri iz široke rane je ranjenca pokrila kakor rdeča maska — ni ga bilo moč spoznati. Njegovi lasje so bili sivi.

"Rešil mi je življenje," je nadaljeval Gauvain. "Ali ga kdo pozna?"

"Ravnokar je prijahal v trg," je dejal nek vojak. "Videl sem ga, kako je pridiral iz smeri Pontorsona."

Takoj se je pojavil štabni zdravnik z instrumenti, da ranjenca preišče. "Nič hudega," je dejal, "to bomo zašili in v osmih dneh bo mož dober. Lep udarec!"

Ranjec je nosil pod suknjo trobojno šerpo, pištole in meč. Položili so ga na nosilnico in razodeli. Prinesli so korec sveže vode in zdravnik je izpral rano. Počasi se je pokazal obraz. Gauvain je z napeto pozornostjo gledal. "Ali ima pri sebi papirje?" je vprašal. Zdravnik je otupil žepe in privlekel iz enega listnico, ki jo je izročil poveljniku. Medtem je ranjenec, ki ga je bila sveža voda oživila, prišel k sebi.

Gauvain je preiskal listnico. Našel je štirikrat pregrnjeni list, ga razgrnil in čital:

"Odbor za javno blaginjo. Državljan Cimourdain. . ."

Gauvain je vzkliknil.

"Cimourdain!"

Ranjec je široko odprl oči.

Gauvain je bil ves iz sebe.

"Cimourdain! Vi ste! V drugič ste mi rešili življenje!"

Cimourdain je pogledal Gauvainu v oči. Nepopisen žarek radosti je razveselil njegov kraveči obraz.

Gauvain je padel pred njim na kolena.

"Moj učitelj!" je vzkliknil.

"Tvoj oče!" je dejal Cimourdain.

Gauvain in Cimourdain se dolgo let nista bila videla, toda njuni srca sta bili narazdružljivo zvezani. Cimourdaina so položili v malo sobo rotovž; tam je imel čas premišljevat. Gauvain se je moral odstraniti, ker so ga zvale dolžnosti in skrbi zmagovalca. Cimourdaina je tresla med tem vročica od rane in od radosti obenem.

Bil je v dremavici. Ali je to mogoče? Ali so njegove sanje postale resnica? Cimourdain ni bil človek, ki bi verjel v nepričakovano srečo — zdaj se je uresničila. Zopet je našel Gauvaina. Zapusil ga je kot otroka in ga našel kot moža: velikega, junaškega in zmagovalca. Pred njim je stal zmagovalca za stvar ljudstva. Gauvain je bil opora revolucije v Vandeeji — Cimourdain ga je bil podaril republiki. Bil je njegov učenc; kar se je svetilo na obrazu mladega junaka, ki je bil mogoče namenjen za pantheon republike, je bilo utelešenje njegovega, Cimourdainovega duha.

Cimourdain se je skrivnostno opajal s temi sanjami. Pred njegovimi očmi se je njegov učenc dvigal v nebesne višine. Še en tak uspeh kot današnji, pa bo zadostovala ena beseda Cimourdainova, da bo republika poverila Gauvainu celo armado. Že takrat je republika nezavestno hrenela po vojskovodji. Ne po navadnem generalu, zakaj le-ta je samo poveljnik armadi, vojskovodja pa je vodja tudi v kraljestvu idej. In takega je bilo republiki treba.

Cimourdain je videl v dremavinem snu, kako Gauvain podi po morju Angleže, kako kaznuje kralje severnih držav, kako v Pirenejah potiska nazaj Špance, kako koraka čez Alpe, da zaneti revolucijo v papeževem Rimu. V Cimourdainu sta živeli dve duši, mehka in mrka. Obe sta bili zadovoljni, kajti Gauvain ni bil samo velik, ampak se je zdel Cimourdainu tudi strašan. Cimourdain je mislil, koliko bo treba razrušiti, preden se bo mogla začeti stavba nove Francije in človeštva. Zdaj ni čas, da bi človek bil mehak. Cimourdain je videl pred seboj svojega ljubljene učenca, kako je, odet v bleščečo svetlobo, razganjal mrak in z visoko povzdignjenim mečem razvijal prelestna krila pravice, razuma in napredka: angel, toda obenem rušilec.

Naenkrat, sredi sna, na višku goreče zanešenosti, je slišal skozi polpriprta vrata govorjenje v veliki sobani, kamor so nosili ranjence. Spoznal je Gauvainov glas. Vojaki so dejali: "Gospod komandant, to je mož, ki je na vas streljal. Vlekel se je v neko klet. Našli smo ga — tu je." In Cimourdain je slišal sledeči razgovor med Gauvainom in kmetom:

"Ti si ranjen?" — "Da, toda zadosti krepak, da me ustrelite." — "Položite moža v postelj. Obvezite ga, da ozdravi." — "Jaz hočem umreti." — "Živel boš. Ti si me hotel ubiti v imenu kralja. Jaz te pomiloščujem v imenu republike."

Senca je preletela čelo Cimourdaina. Zdelo se je, kakor da se je mahoma prebudil in v mrki razočaranosti je zamrmral:

"Pomiloščenje!"

MATER DOLOROSA

Vrnimo se k ženi, ki jo je bil berač Tellmarch odnesel iz velike mlake krvi na pristavi Herbe-en-Pail.

Mihaela Flechard je bila v večji nevarnosti, da od svojih ran umre, nego je mislil Tellmarch: razen v prsa je dobila kroglo tudi v hrbet. Ker pa so pljuča ostala nedotaknjena, je ostala pri življenju. Tellmarch je bil "filozof", kakor pravijo bretonski kmetje, to se pravi ranocelnik in coprnik; vsakega nekaj. Lečil je ranjenko s čudodelnimi želišči in po njegovi ljubeči negi je ozdravela.

Nekega jutra rano je, naslonjena na Tellmarcha, zapustila brlog pod zemljo, kjer jo je bil Tellmarch položil, ter se je grela pod drevesi na solncu. Kdor je ranjen v prsa, ne

sme govoriti, in v času, ko je ženska visela med življenjem in smrtjo, sta s Tellmarchom komaj spregovorila eno besedo. Tellmarch pa je na njenih očeh videl, da je trdovratno nekaj tuhtala. To jutro je izgledala krepka in zdrava in Tellmarch jo je motril veselega in srečnega obraza.

"Zdaj smo torej pokonci in zdravi," je rekel veselo.

"Rane so se zacelile."

"Samo srčna rana se ni," je odgovorila. In je nadaljevala.

"Vi torej ne veste, kje so?"

"Kdo pa?"

"Moji otrociči."

Tellmarch ni vedel, kaj bi na to odgovoril. Ni lahko govoriti z materjo, ki je izgubila svoje otroke. Potem pa on ni ničesar vedel ko samo to, da so vojaki ustrelili mater, da jo je on odnesel kot trup, da je ta trup imel tri otroke in da je bil marquis Lantenac vele najprej ustreliti mater, nato pa dal kmečki armadi odvesti s seboj otroke. Kaj je zdaj z otroci? Ali so sploh še živi? Vedel je samo od kmetov, ki jih je bil izpraševal, da so to bili mali komaj od prsi odstavljen deklji in dva fanta. Drugega ni mogel izvedeti nič. Kmetje so zelo nezaupni. Niso radi govorili o gospodu Lantenacu. Tellmarchu pa tudi niso radi odgovarjali. V času, ko je divjala po vsi deželi vojska, ko je gorel povsod punt in je vsak uničeval in motril, ko so se cela selišča požigala, klale rodbine in plenile hiše, ko je vsak mislil na zasedo, umor in uboj, se je ta samotar zdel vsem nevaren posebej, s katerim nihče ni imel rad opravka. Čisto zatopljen v naravo, v brezkončni mir njenih stvarov, izvzemši človeka, je nabiral zelišča in se bavil z rožami, ptici in zvezdami. "Nekaj ni v redu v njegovi glavi," so rekali ljudje, kajti nikoli ga niso videli s puško v zasedi. Imeli so ga za prismojenega. Tellmarch ni bil samo samotar, ampak neke vrste izobčenec, ki so se ga izogibali. Nikoli ga ni nihče nagovoril, komaj da so mu odgovarjali. Zato ne bi bil ničesar prida izvedel, četudi bi bil še tako poizvedoval. Sicer pa je bila vojska že odvihrala iz teh krajev drugam. Ko je mati rekla "Moji otrociči", se je Tellmarch nehal smehljati, mati pa se zopet pogreznila v svoje misli. Kaj se je zgodilo v njeni duši? Ko je zopet pogledala Tellmarcha, je skoraj jezno vnovič vzkliknila: "Moji otroci!"

Tellmarch se je začutil krivega. Spomnil se je marquisa Lantenaca, ki gotovo ni več mislil nanj, ki najbrž niti ni več vedel, da je kak Tellmarch na svetu. "Tak-le gospod nas pozna samo, če nas potrebuje; če je nevarnost minula, nas ne pozna več," je mislil.

"Čemu sem tega plemiča rešil?" se je karajoče vprašal. "Ker je človek," je odgovoril sam sebi. "Ali pa je res človek?" se je vnovič vprašal. In trpko je dejal: "Če bi bil jaz to vedel!" Njegov plemeniti čin se mu je zazdel uganka. Mučil se je z vprašanjem, ali more dobro delo biti slabo? Kdor reši volka, ta je kriv pogibeli ovc. V resnici se je čutil krivega. Žena pa je zopet spregovorila:

"To ni prav."

"Kaj?"

"Da ste mi rešili življenje. Rajši bi bila umrla; bi vsaj vedela, kje so otroci. Ali je to sploh življenje, brez otrok? Hočem stran!"

Tellmarch jo je prijel za roko in otipal žilo.

"Pomirite se. Zopet vas trese vročica. Kam boste šli? Bodite pametni."

"Kaj se to pravi?"

"Zaupajte v Boga."

"Bog! Kaj je storil z mojimi otroci?"

Bila je vsa kakor iz sebe. Potem pa je njen glas pojmal. "Moža so mi ubili, mene streljali, otroci.... O moj Bog, ničesar ne razumem."

"Vidite, vročica vas je zopet prišla. Ne govorite več."

Pogledala ga je in ni več izpregovorila. Odslej je Tellmarcha poslušala ko mrtva; po cele ure je preždevala ob starem drevesu, v strašnem molku zatopljena vase. Preprost dušam, ki so doživele vso globino boli, je molk svoje vrste potreba. Oni ničesar več ne razumejo. Obupanemu obup preko gotove meje ni več razumljiv; to je zanje rešitev, da se popolnoma ne zrušijo.

Tellmarch jo je poln ginjenja motril. Njena usta ne govorijo več, toda v očeh vidim eno samo misel. Bila je mati in nič več! Dojila je in ne doji več. Tega ne more zapostiti. Misli na punčko. To mora sveda biti največja slast, če taka-le roznata usteca sesajo iz telesa dušo in ti prenašaš svoje življenje vanje. Vsaka beseda je bila tu odveč, kako prigovarjati materi? Z materinstvom se ni mogoče pričati. Mati je vzvišena, je nekaj živalskega.

ROPAR KRIVOSTEGNO

V starih časih je živel v težko dostopnem skalovju grozoviti razbojnik Krivostegno, ki je bil tako nasilen in strahovit, da se je že kar sam sebe bal. In to pomeni mnogo, ker se ropar Krivostegno ni bal sicer nikogar in ničesar, niti svoje tašče, niti strele božje. Grd pa je bil že tako, da se je skalila najbistrejša studenčnica, če je vanjo pogledal. Njegov pogled je bil tako hud in pekoč, da si ni našel svoje pipe nikoli drugače, nego da je poškilil z enim očesom vanjo in tobak je že pričel tleti. Radi bodečega pogleda mu tudi noben birič ni mogel do živega. Če ga je včasih le izsledil, ga je ropar obslinil s svojim hudobnim očesom, pa je revež kot preboden obležal na tleh. Pa ga vkleni potem, kakor bi bilo dostojno po postavi in vredno po zasluženju!

Lica so mu bila od same hudobije in objestnosti tako napihnjena, da jih je moral vedno — kadar ravno ni ropal — tiščati s pestmi skupaj, sicer bi se bila razletela. O njegovih zobeh niti ne govorimo, da vas ponoči ne bo strašilo. Toliko pa vam le povem, da jih k sreči ni imel več vseh in da so se mu tudi ostali že nekoliko majali. Da se strahoviti ropar Krivostegno ni nikoli česal, kakor gre dostojnemu človeku, to si lahko sami mislite. Zato so bili tudi njegovi lasje tako strašno razmršeni, da je bilo še uši strah vgnezditi se v tako grozo.

Orožja pa je imel Krivostegno zmeraj toliko okrog telesa, da je vsak hip počila po kaka pištola, če je tolovaj le prestopil ali kihnil. Okrog pasa je nosil grešno najhujših bomb.

Stanoval je v skalnati votlini. Kadar pa mu je postala jama pretesna spričo vse one obilice blaga, ki ga je bil naropal pri ubogih ljudeh, je samo kihnil, pa se je odvalila debela skala od stene. Tako si je širil svoje bivališče.

Zdaj pa že lahko izmerite, kakšen korenjak je bil ta nepridiprav. Kakšno pa je bilo šele njegovo srce?! Polno hudobije in grdobije, polno krvoločnega napuha, da, prav tako je bilo, da nazadnje še sam hudič ni maral zanj. Kar je preveč, je pač preveč, in tudi hudič ne mara za vsako smet, za vsak izvržek. Pa bi si pozelel roparjevega sreča? Neumnost! Ropar naj le gleda, kam bo po smrti prišel pod streho.

Vsakogar, ki ga je dobil Krivostegno v pest, je najprej nabodel na kolec, potem ga je še napol živega odrl na meh. Pri tem pa ga je še zlobno spraševal, če ga sedaj kaj zebe po podplatih. Če to ni kruta nesramnost, ki ji ni para...

Ta grozoviti ropar je nekoč ujel milega kraškega pastirčka Fridolina.

Nu, Fridolin, ki je prišel strašnemu razbojniku v pest je bil hvalabogu čisto drugačno človeče. Že njegovo ime samo pove, pa tudi ves svet je o tem vedel, da je bil to fantiček, ki ga je bil lahko vsakdo vesel. Počesan je bil vsak dan tako gladko, da se je sonce zrcalilo v njegovih rumenih laseh. Pa lička - kakor jabolčka! In nohte je imel vedno lepo pristrizžene, oči pa tako mile, da si se moral zjokati, če te je le pogledal. Zobe si je vsak dan pral z lepo krtačko, roke si je umival trikrat na dan, noge pa dvakrat na teden. Orožja ni nosil nobenega. Kvečjemu šopek ponižnih vijolic, vmes pa včasih po kakšno trobentico. Orgljice pa je imel

vedno s seboj in igral je svojim drobnim ovčicam tako milo, o tako milo, da ga jaz nisem mogel nikoli poslušati do konca.

Kaj pa šele srce! Oh, pravo angelsko, polno krotkosti in ponižnosti, polno milobe in usmiljenja, dobrote in lepote! Najmanjša stvarca ga je tako ganila, da so mu vrele kot oreh debele solze iz okroglih oči. Bil je eden izmed tistih, ki se sami sebi smilijo.

Tega milega Fridolinčka je torej dobil v svojo pest grozoviti ropar Krivostegno.

In odrl ga je živega na meh! - boste dejali vsi tisti, ki komaj čakate na kaj podobnega.

Pa ga ni, ne, ni ga odrl. Hujše ga je prijel krvoločnik, mnogo hujše. Veste, kaj mu je napravil? Dal mu je jesti - medu.

Pa boste rekli, no, potem mu pač ni bilo sile, saj mi vsi radi ližemo med, pa še kako.

Vidite, kako malo mislite! Nič! Prav nič ne mislite! Če bi bil dal ropar vam medu, ali pa še bolje meni, bi nam gotovo ne bilo sile. Še oblznili bi se nazadnje in se prav lepo zahvalili za gostoljubje. S Fridolinom pa je bila stvar drugačna. Pomislite le, kako mil je bil ta človeček. Zdaj mu pa da ta človeška zver v nečloveški podobi še medu. Zgoditi se je morala nesreča in zgodila se je tudi.

Med je gotovo najbolj mila hrana na svetu, in ko ga je mili Fridolin posrebral dve žlički, se je od same milobe - razcedil.

Res je! Razcedil se je, ves, da na koncu ni ostalo od premilega Fridolina nič drugega kakor velik, lepljiv in sila sladek odcedek na podu sredi roparjeve jame. To pa je že tako žalostno, da bi se jokal človek še tri dni po sveti večnosti, če ne bi vedel, da je zadela krutega roparja zaslužena kazen. In zadela ga je prav kmalu nato.

Ko je ropar Krivostegno zapazil, da milega Fridolina ni več, se je divje zakrohotal, segel na polico ter vzal skledo okisanega boba in se začel z njim gostiti. Vsi pa vemo, da je bob silno razbojna jed. Če ga človek zaužije le eno žlico več, je nesreča kar blizu.

Zdaj si lahko mislite, kaj se je moralo zgoditi, ko je Krivostegno, ki je bil že od same škodoželjnosti nad smrtjo milega Fridolinčka ves napihnjen, začel jesti bob.

Počil je, enostavno počil. Mogoče bi pa tudi ne počil s takim raztreskom, če bi zraven boba ne srebal še kislega mleka. Kislo mleko pa je kakor znano hujše razstrelivo kakor dinamit, in Nemci pravijo, da bodo s kislim mlekom pognali Angleže v morje. Pa je bilo to še sreča, da je počil. Preklalo ga je samo podolgem in ne tudi počez. To ga je rešilo.

***

Sedaj pa že vem, da se vam kar sline cede, kakšen nauk bom izluščil iz te poučne pravljice. Da, lep nauk, celo več naukov, pa da se ja ne bo kdo čutil prizadetega.

Prvič je že lep nauk v tem, da ne smemo jesti preveč boba niti lizati preveč kislega mleka.

Drugič, da ne smemo postati taki, kakršen je bil strahoviti ropar Krivostegno, ki se je že bal samega sebe.

Tretjič, da tudi ne smemo biti taki, kakršen je bil mili kraški človeček Fridolinček, ki se je smilil samemu sebi.

Četrtrič moramo vedeti, da vsaka pravljica nima določenih človeških vzglednikov in da ne smemo brskati po "Bazovici" med vrsticami in škodoželjno

iskati tujih obrazov, ker lahko pri tem po nesreči najdemo svoje lastno obličje.

In še petič, če že silimo med bobarje, potem previdno štejmo zrna, da ne bo katastrofe.

Po **Ferdo PL**

Pomladni veter

Igo Gruden

V duši tihi, sveti mir,
zunaj veter vre od juga,
ulica šumi kot struga,
v okno pljuska ves večer .

Kaj prinašaš, veter blodni,
mi od daljnih krajev južnih?
Glas piščalk se zdiš mi tužnih
daleč, daleč v zemlji rodni.

V cvetju breg pod Nabrežino,
cvetje v Brdih in Vipavi:
to so tvoji zdaj pozdravi,
moj spomin na domovino?

Zlato solnce po vsem morju,
v zlatem solncu bela jadra,
dol do Pulja, Reke, Zadra:
to si videl ti v Primorju?

Kaj prinašaš veter blodni,
mi od daljnih krajev južnih?
Glas piščalk se zdiš mi tužnih
daleč, daleč v zemlji rodni.

Cvetja ni pod Nabrežino,
ni v Vipavi, ni ga v Brdih:
tam v pesteh koščeno trdih
narod stiska bolečino.

Narod lastno zemljo kolne,
težki glas iz Istre čujem,
Kako dolgo še? - vprašujem
si v brezupu misli bolne.

Ni odgovora nikjer;
samo veter vre od juga,
ulica šumi kot struga,
v okno pljuska ves večer.

(Iz zbirke "Primorske pesmi", 1919)

Pripomba: Pesem "V pričakovanju" v številki 114 "Bazovice" smo ponatisnili iz "Ljubljanskega Zvona", letnik 1931).

ZA MLADE BAZOVIČARJE

O TA PRELJUBA BABJEVERNOST

Nekje tam daleč, saj je vse eno kje, leži vas Griva. Ni v njej ravno dosti lepih hiš, a grdih tudi ne. Na sredi vasi stoji cerkvena z visokim stolpom, zraven nje pa je župnišče. Za cerkvico se dviga strm hrib, nanj vodi ozka pot. Ob poti stoji vegasta bajta. V njej pa stanujejo Kočarjevi. Tukaj se godi naša povestica.

V nedeljo po maši so prišli v Grivo cigani. To so zelo prebrisani ljudje. Na Slovensko so menda prišli iz samega Egipta. Tako pravijo stara izročila. Prerokovati znajo, koliko časa boš živel, ali koliko živine ti bo poginilo. Le škoda, da jih je treba tako drago plačevati, večkrat pa si plačilo vzamejo kar sami.

Prišli so tisto nedeljo tudi h Kočarjevim. Režeji so jim potožili, da sta jim poginila že dva prašiča. Obljubili so jim pet klobas in dva hlebca kruha, če jim povedo, kaj je bilo temu vzrok.

Cigani so dejali, naj gresta oče in mati Kočarjeva v svinjak, mati naj poklekne pred edinega prašička, ki je ostal še živ in naj mu prigovarja: "Moj zlati prašiček, nikar ne pogini!" To naj dela, dokler ji cigani ne bodo dejali, da je zadosti. Oče pa naj med tem drži prašiča za rep in ga vleče. Če bo pričel prašiček kruliti bo to znak, da ne misli poginiti.

Tako sta Kočarjeva dva tudi storila. Oče je prašiča krepko vlekkel za rep, mati pa mu je z dobrimi besedami prigovarjala: "Moj zlati prašiček, nikar ne pogini!" Prašič se je seveda na vse pretege drl, ko ga je oče vlekkel za rep.

Cigani so med tem gospodarili po hiši, da je bilo joj. Premetali so vse kotičke in pokradli vse, kar jim je prišlo pod roke, Nato pa so jo lepo odkurili.

Kočarjevima se je čudno zdelo, da ju še niso poklicali. Končno sta se naveličala in spustila prašička. Šla sta pogledat, kaj se je zgodilo; kaj sta videla pa si sami lahko predstavite.

Izpod latnika

ZAMENA STRAŽE. Na londonskem radiu so sporočili, da je bil vpokojen jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu, g. Konstantin Fotić. Za odpravnika poslov so postavili svetnika tamkajšnjega veleposlanštva, g. Frangeša. — Upravo jugoslovanskega finančnega ministerstva je prevzel g. Nebojša Dimović, delegat finančnega ministerstva v Londonu. — Za direktorja jugoslovanskega informativnega urada je bil imenovan g. Mate Vučetić in za poveljnika vojske general Radović, vojaški ataše v Londonu.

JUGOSLOVANSKO BOJIŠČE. Uradna poročila štaba N.O.V. poročajo, da so pred dnevi oddelki N.O.V. napadli otok Brač in se polastili tamkajšnjih naprav. Zajeli so večje število nemških vojakov in se polastili velikih količin vojnega materiala in tudi nekaj topov. Ko so bojavniki izvršili svojo nalogo, so plen odpeljali v svoja oporišča. — Oddelki N.O.V. so osvobodili mesto Glamoč v zahodni Bosni. — V Pohorju, na Štajerskem trajajo ogorčene borbe še naprej. Slovenski bojavniki so zopet porušili nekaj mostov.

ZAVEZNIŠKA BOMBARDIRANJA so na Balkanu z vsakim dnem intenzivnejša. Zavezniški letalci so ponovno bombardirali železniško križišče v Nišu. Pred nekaj dnevi pa so ponovno bombardirali instalacije in rafinerije petroleja "Aquila" v Žavljah pri Trstu.

KAJ SE DOGAJA V TURČIJI? Turški zunanji minister, Numan Menemendjoglu, je nenadoma odstopil 15.t.m. Na seji ministrskega sveta je predsednik turške vlade, Šukru Saradjoglu, zelo ostro obsodil politiko turškega zunanjega ministra zaradi prepustitve nemških vojnih ladij skozi Dardanelsko ožino. Zaradi te zadeve, s katero so bile grobo kršene mednarodne konvencije v Montreux, je britanska vlada dvakrat protestirala pri turški vladi, ki pa ni dala zadovoljivega zadoščenja. Izgleda, da so Nemci sedaj zahtevali prevoz še dveh nemških vojnih ladij "Mannheim" in "Ems". Verjetno je bivši turški zunanji minister, ki že več časa kaže očitne simpatije za Nemce, poskušal nemške želje zadovoljiti. Tako je prišlo do spora in Menemendjoglu se je moral posloviti. Po demisiji je predsednik turške vlade izjavil, da obe nemški vojni ladji ne bosta nikoli pasirali Dardanelskih ožin.

NEKATERE DRŽAVE PRIZNAVAJO FRANCO-SKO ZAČASNO VLADO. Poljska, Češkoslovaška, Belgija in Nizozemska so že priznale začasno francosko vlado generala De Gaulle-a. Sedaj se je tem državam pridružila tudi Grčija. V londonskih jugoslovanskih uradnih krogih pravijo, da bo provizorično francosko vlado priznala tudi Jugoslavija. Pogajanja so že v teku in bo verjetno notifikacija izvršena že v najkrajšem času.

OSVOBOJENI PRIMORCI V RIMU. Po nekih še nepotrjenih vesteh so zavezniške oblasti, pri osvoboditvi Rima našle po raznih rimskih ječah veliko število jugoslovanskih jetnikov. Kakor smo zvedeli je med njimi tudi mnogo Primorcev, posebno izobražencev. Kakor hitro bomo dobili točnejše podatke,

bomo javili. — Prejeli smo nekaj pisem tudi iz Sardinije, kjer se stanje naših fantov še v ničemer ni spremenilo. Kakor hitro bodo razmere v Londonu urejene in bo imenovano slovensko zastopstvo pri novi vladi, bo predsednik Jugoslovanskega odbora iz Italije, ki je v Londonu, tudi v tem vprašanju posredoval.

Z.S.S.R. IN BOLGARIJA. Iz Ankare poročajo, da so nekateri uradni bolgarski krogi v zadnjih dneh stopili v stik s sovjetsko ambasadorko na Švedskem, gospo Kolontaj. Ti viri naglašajo, da je bolgarski poslanik na Švedskem osebno prinesel sovjetska sporočila bolgarskim uradnim krogom. Turški tisk mnogo razpravlja tudi o tem, da je bil ta stik vpostavljen v trenutku sovjetske ofenzive proti Finski.

LISTNICA UREDNIŠTVA. Kok. 3 G.H.60 - Vidim, da Vam je rodoljubje v krvi in mesu. Prav je tako, včasih je tudi sentimentalnost nekaj vredna, posebno v teh grobih časih. Želim Vam, da čimprej okrevate in pohitite za drugimi tovariši! Oglasite se zopet! — C.Ž., Malta. Hvala za lepe in spodbudne besede, ki so sedaj tako redke. "Bazovica" ne pošiljamo mornarici že pet mesecev, ker so slovenskim mornarjem čitanje prepovedali. Tudi Mussolini je prepovedoval slovenski tisk v Primorju, njega je vrag vzela, Primorci in Slovenci pa so ostali. Diktature so kakor muhe enodnevnice, zjutraj se rodijo, da zvečer poginejo. Tudi pri nas že preganja demokracija temne sence diktatorjev in diktatorčkov. Še malo potrpljenja. Pozdravite vse naše! — Zid. S. Ni tako kakor mislite, resnica si utira pot počasi, zato pa gvišno. Tudi tam v gozdovih so o vsem obveščeni. Poškrbeli smo. Nezaslužena slava se bo razpočila kot balonček iz mila. Sporočili so nam že, da bo vse šlo na veliko rešeto in tega se nekateri strašno boje, zato kričijo. Le nič malodušja! Kdor je tri leta pohajal, mu tudi najlepša ideja ne more vcepiti pridnosti, vestnosti in poštenja. Pohajačev pa je bilo že kar preveč. Z njimi tudi drugod ne bo nič prida, pa jih bodo že kaj boljšega naučili. Zdravo!

LETO STRAHOTE

(Konec z 12.strani)

Materinski nagon je živalsko-božanski. Mati ni več žena, ampak samica. Njeni otroci so njeni mladiči. Mati je nekaj, kar je obenem pod in nad razumom. Neznanska tema volja stvarstva je v njej in jo vodi. V svojem slepem nagonu je jasnovidna.

Tellmarch, ki ga je ta molčečnost skrbelo, se je nekega dne nečesa domislil. Prinesel ji je sukanca, iglo in naprstnik. In v resnici je na njegovo veliko veselje začela šivati. Sicer je tuhtala dalje, pa je vsaj delala zraven ... najsigurnejše znamenje ozdravljenja. Polagoma so se ji vračale moči; popravljala je perilo, obleko, čevlje; le oči so ostale steklene. Šivaje je tiho prepevala pesmi brez pravega besedila in ritma in mrmrala imena—najbrž imena svojih otrok. Semtertja je prekinila svoje delo in poslušala ptice, kakor da bi ji mogle prinesiti kakšno vest. Gledala je vreme, njeni ustnici sta se gibali, tiho je govorila predse. Sešila je vrečo in jo napolnila s kostonji. In nekega jutra je videl Tellmarch, da se je odpravljala na pot.

"Kam greste?" jo je vprašal.

"Grem jih iskat", je odgovorila.

Niti poizkusil ni berač, da bi jo zadržal.

(Dalje prihodnjč)

ZIDOVJE „EVROPSKE“ TRDNJAVE

(Konec z 7.strani)

Dalje proti severu opravlja isto vlogo kakor Lwow, mesto Brest-Litovsk, ki je glavno prometno središče za vse severno in vzhodno nekdanje poljsko ozemlje. Možnost ofenzivnega udara v severozahodni smeri proti Varšavi tudi ni izključena.

Poljska nižina, ki je zelo siromašna na prirodnih ovirah, nudi s svoje strani sovjetskemu orožju najboljše priliko, da s svojo premočjo, ki v vseh vrstah orožja nadkriljuje nemškega napadalca, zdrobi glavne nemške sile na vzhodnem bojišču.

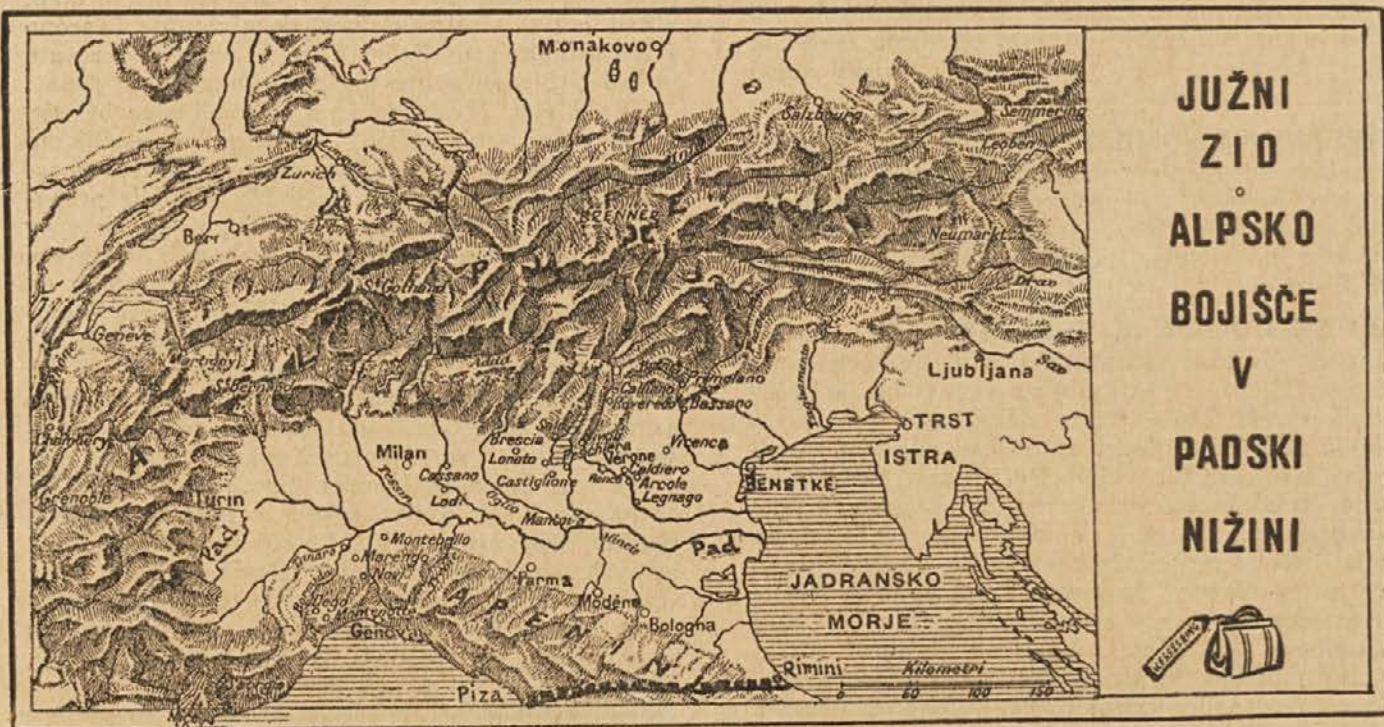
Vse kaže, da bo sovjetska armada prizadejala nemški vojni mašineriji smrtni udarec, posebno, če bo sreča naklonjena tudi zahodnim bojovnikom.

ALPSKI ZID

Po padcu Rima so se sicer Nemci širokoustili, da so zapustili Rim samo zato, da ga očuvajo razdejanja in da se bodo takoj na oni strani večnega mesta zaveznikom pošteno postavili po robu. To se ni zgodilo. Kesselring jo pobira kolikor more nazaj

prav posebno važnost. Od kapitulacije Italije dalje igra jugoslovansko bojišče za zaveznike prav posebno važno vlogo. S prodiranjem proti severu se važnost še znatno večja. Bojevnik N.O.V. s svojimi podvigi ogromno podpirajo zavezniške napore. Čim dalje pa se bo črta pomikala navzgor tem izdatnejše bo lahko medsebojno sodelovanje. Verjetno je tudi, da se bodo zavezniki v tem slučaju odločili za vdor na Balkan, posebno še, če bo istočasno tudi Rdeča vojska predrila na balkanska območja.

Vsekakor povzročajo uspehi generala Alexandra Nemcem velike preglavice. Hitler se je že davno znebil utvare o laški vojaški, politični ali celo gospodarski pomoči. Obrambo Italije vodijo Nemci edino še iz lastnih obrambnih razlogov. V prvi vrsti je tu prestižno vprašanje, drugo in gotovo važnejše je vprašanje obrambe južne Nemčije. S prihodom zaveznikov v Padsko nižino in z zasedbo tamkajšnjih italijanskih letališč bo vsa Nemčija pod nepre-

**JUŽNI
ZID
ALPSKO
BOJIŠČE
V
PADSKI
NIŽINI**

proti mejam tretjega rajha. Seveda poskuša zadrževati zavezniške armade, da bi mogli medtem njegovi pionirji zgraditi novo Hitlerjevo črto, ki bi potekala od Pize pa do Riminija. To je na črti, ki je najkrajša v zgornjem delu Apeninskega polotoka. Če se bo v resnici Kesselring na tej črti tudi ustavil, potem bo v vsi upravičenostjo dobilo italijansko bojišče naziv alpskega zidu. Padska nižina, ki leži na vzhodni strani Alp je za zavezniško vrhovno poveljstvo zelo velike važnosti. Tu je osredotočena vsa italijanska vojna industrija. Tu se prepletajo najvažnejše prometne žile in od tu tudi ni več daleč pod sama obzidja evropske trdnjave.

Alpski zid ima na severu važen Brennerski prelaz, ki ga bodo seveda zavezniki z letalstvom še hujše obdelovali kakor doslej. Proti vzhodu, v smeri naše domovine so Julijske Alpe, ki v svojem južnem delu odpirajo vrata proti osrčju Nemčije.

Kadar bo vpostavljena zadnja obrambna nemška črta pred Alpami, bo italijansko bojišče zadobilo še

stanim udarom zavezniških bomb. Obenem pa se bo znatno skrčil obroč okrog tretjega rajha. Mogoče še važnejše pa bo postalo vprašanje Balkana, ki bo s tem prodiranjem resno ogrožen z boka.

Ko bo črta Piza-Rimini dosežena se bo tudi položaj Nemcev v južni Franciji popolnoma spremenil. Ni izključeno, da bodo v tem slučaju zavezniki izkrcali del svojih sil nekje med Nico in Marsejem. Če se bodo med tem stvari ugodno razvijale v Normandiji in če pri tem pride do osvobojenja druge evropske prestolice, Pariza, bodo Nemci na jugu Francije v prav čedni zadregi. Najbrže bi jim v takem slučaju ne preostajalo drugega kakor, da jo čim prej pobrišejo v Siegfriedovo linijo. Tako je tudi z južne strani Nemčija v veliki nevarnosti in te nevarnosti nemški radijski napovedovalci kar nič ne skrivajo.

Iz vsega pregleda evropskih bojišč sledi, da so bili načrti v Teheranu odlično izbrani in da se tudi uspešno izvajajo.